

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1068153/4

בבית הדין הרבני האזורי ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב אוריאל לביא – אב"ד, הרב שלמה תם, הרב דוד מלכא

התובעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד עו"ד שלום (שרל) בנאמו ועו"ד אביבה רפ)

נגד

הנתבע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד דונה ואקנין ועו"ד לאה אליאב)

הנדון: פרשנות הסכם ממון

פסק דין

הצדדים זוג שהיה נשוי והתגרשו, ולהם ילד אחד. הצדדים התגרשו בהסכמה אך בלא הסכם גירושין בשאר הנושאים הכרוכים בגירושין.

הצדדים חתמו על הסכם ממון בסמוך לנישואין, להלן "ההסכם".

ההסכם נחתם על ידי הצדדים ואושר כחוק על ידי נוטריון. לאחר הגירושין, בית הדין דן בתביעות האשה הנובעות מהסכם זה.

תביעה לתשלום 180,000 ש"ח המסתמכת על סעיף 12א בהסכם

ההסכם קובע הפרדה רכושית, והיעדר זכויות ממון לאשה ברכושו של הבעל. בנוסף, סעיף 12א בהסכם קובע כי כל אחד מבני הזוג מנוע מלתבוע כל תביעת ממון מכל סוג בעת פקיעת הנישואין. למרות זאת נכתב בסעיף זה כדלהלן:

"במקרה שכזה האשה תקבל מהאיש סכום של 180,000 שקל כפיצוי מוסכם ומוערך מראש כ"דמי הסתגלות ומחיה" לאחר פקיעת הנישואין. סכום זה כולל גם את סכום הכתובה ותוספת לכתובה במידה והאשה תהיה זכאית לקבל סכומים אלה".

בנסיבות אלו, בהחלטה מיום כ"ד בטבת תשע"ז (22/01/2017) בסעיף ג, מצא ביה"ד לנכון שלא לדון בשאלת זכאות האשה לתשלום הכתובה בעת הגירושין, מאחר שהסכום הנ"ל אינו כפוף לגדרי זכאות לכתובה.

בעקבות הגירושין, האשה טוענת שיש לחייב את הבעל לשעבר בסכום הנ"ל כפי המתחייב מההסכם.

במענה לתביעה השיב הנתבע בפרוטוקול באמצעות ב"כ:

"לעניין 180 אלף ש"ח לטעמנו הסעיף הזה במקרה הזה א"א לאכוף אותו כי הוא נוגד תקנת הציבור.

בית הדין: הסעיף מחייב בזמן שחתמו על ההסכם אין לך בעיה שהוא התכוון לחייב עצמו 180 אלף ש"ח.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"כ האיש: א"א לאכוף זה חוסר צדק זה זועק לשמיים במקרה שלנו זמן קצר לאחר הנישואין, היא הלכה והפילה עליו תיק של אונס. עכשיו סוגרים לו את התיק".

יש לציין כי בניגוד לסעיף 13 בהסכם (שאליו נתייחס להלן) שבו ההתחייבות המפורטת בהסכם הותנתה בכך שיהיו לצדדים ילדים, הרי שבסעיף 12 א אין כל התניה כזו. התשלום הוגדר כ"דמי הסתגלות ומחיה", ועל כן התחייבות זו שרירה וקיימת, ואינה מחייבת את בית הדין לדון ולהכריע במידת האשמה של כל אחד מהצדדים במשבר שהביא לגירושין.

ביה"ד דוחה את הטענה שהתחייבות זו נוגדת את תקנת הציבור, הואיל ואין לה בנידון זה כל אחיזה במציאות, מאחר וסביר מאד שאדם בעל יכולת כלכלית גבוהה, כמו הנתבע דנן, יתחייב בתשלום כזה כתחליף לכתובה שעליו לשלם בעת הגירושין, בלא כל זיקה לנסיבות שבהן הם מתגרשים. הטענה שהזוג היה נשוי תקופה קצרה של שנה ורבע בלבד אינה רלבנטית לעניין, בפרט כאשר הצדדים ניהלו חיים משותפים במשך כמה שנים לפני שנישאו.

טענת הנתבע שיש לקזז מהסכום של 180,000 שקל את שווי התכשיטים שנגנבו ממנו על ידי אשתו תוכל להתקבל לאחר שהיא תתברר כנכונה.

תביעה לממש את סעיף 13 בהסכם

בסעיף זה נכתב כדלהלן:

"בכפוף לאמור בסעיף 12 לעיל במידה ובמועד פקיעת הנישואין יהיו לבני הזוג ילדים משותפים, שיהיו במשמורתה וחזקתה הבלעדית של האשה, מתחייב האיש לדאוג לאשה ולילדים לקורת גג בכך שיאפשר להם להמשיך ולהתגורר בדירת המגורים שבה הם גרו ערב הגירושין לתקופה של שלוש שנים, והאשה תקבל לבעלותה את המחצית של דירת המגורים הרשומה על שם האיש ברח' הרב כלפון 20/19 הר חומה ירושלים, והאשה תישא מחצית של כל התשלומים והחובות שיהיו באותה עת על הדירה לרבות תשלומי משכנתא".

התובעת מבקשת לממש סעיף זה ולקבל מחצית מהדירה המפורטת בהסכם. ואילו הנתבע טוען שההתחייבות הותנתה בכך שיש לבני הזוג "ילדים", ובמקרה זה יש ילד אחד בלבד.

נקדים, בנסיבות בהן קיימת סתירה בין נוסח שטר ההתחייבות ובין כוונת המתחייב הידועה לנו, פוסקים בהתאם לכוונה, וכפי שיבואר:

בשולחן ערוך חו"מ סי' סא סעיף טז פסק:

"יש מי שאומר שתנאי שאדם מתנה עם חבריו אין הולכים אחר הלשון הכתוב, אלא אחר הכוונה."

מקור הלכה זו הוא ברבנו ירוחם (מישרים נתיב כג חלק י) וכך לשונו:

"כתב הרשב"א בתשובה כי אף על פי שכתב לה במתנה לחוד שתגבה האשה בין בחייו בין במוותו ואפילו בשלום, ודאי יראה שאין נזקקין לדינא ואין מגבין אותה בחיי הבעל כלל, דלא כתב לה רק להיות קיום וחיוק שלא יוציאנה כאחת הקלות ושתבטח נפשה בו ... וכלל גדול בידינו בכל תנאי שאדם מתנה עם חבריו שאין להלך אחר לשון הכתוב, אלא אחר הכוונה לבד. וראיה דעל מנת שאראך מאתיים וזו דהאיש מקדש דלא נתכוונה זאת אלא להראות משלו."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תשובת הרשב"א היא האסמכתא לרכנו ירוחם, שדן במי שכתב לאישה כי היא יכולה לגבות את כתובתה גם בעודו בחיים, וזה נוגד את ההלכה שאין מגבין כתובה בחיי בעלה, וכותב רבנו ירוחם בשם הרשב"א שאין מגבין אותה בחיי הבעל, אף על פי שלשון הכתובה מפורש בפשטות שכן גובה בחייו.

ועיין בביאור הגר"א (ס"ק לט) שכתב "דדין לשון השטרות כדין לשון הנדרים", וכן כתב הסמ"ע (ס"ק כו): "וכן הדין בנדרים, וכמ"ש ביו"ד בסימן רי"ח ע"ש."

דין הנדרים שהולכים אחר כוונת הנודר מבואר בשולחן ערוך (יו"ד סי' ריח סעיף א), וז"ל:

"כל הנודר, או נשבע, רואין דברים שבגללן נשבע או נדר, ולומדים מהם לאיזה נתכוון. והולכין אחר הענין, ולא אחר משמעות דבור. כיצד, היה טעון משא של צמר או פשתים, והזיע והיה ריחו קשה, ונשבע או נדר שלא יעלה עליו צמר או פשתים לעולם, הרי זה מותר ללבוש בגדי צמר או פשתים ולהתכסות, ואינו אסור אלא להפשילן לאחוריו. היה לבוש בגדי צמר, ונצטער בלבישתו ונשבע או נדר שלא יעלה עליו צמר לעולם, אסור ללבוש, ומותר לטעון עליו ומותר להתכסות בגיזי צמר, שלא נתכוון זה אלא לבגד צמר. וכן כל כיוצא בזה."

כשם שבנדרים עלינו לחקור אחר כוונת הנודר ומתוך כך לפרש את נדרו ואת הכלול בו, כך גם כאשר מתחייב אדם בשטר, וכפי שכתב בערוך השולחן (סי' ס"א סעיף ז):

"אין הולכין אחר לשון הכתוב, אלא אחר הכוונה לפי נושא הענין... וצריכים הדיינים להבין עומק העניין ויבואו על האמת."

בהתאם לכך עלינו לקבוע שאם היה ברור לבית הדין בנידון זה שכוונת הבעל בעת החתימה על ההסכם הייתה לתת לאשתו זכות מגורים לשלוש שנים ומחצית דירה גם אם יהיה להם ילד אחד בלבד אכן היתה קיימת סתירה בין נוסח השטר לכוונת המתחייב, וההכרעה בזה היא שהכוונה גוברת על הניסוח, כאמור לעיל.

אולם בנידון זה אין אומדנא דמוכח שאכן יש לחרוג מהנוסח הדווקני המפורט בהסכם שבו פעמיים נזכר "ילדים" בלשון רבים ולא "ילד", הואיל ויתכן מאד שהתחייבות נדיבה כזו המפורטת בסעיף 13, שמצד הדין אינו חייב בה, לא באה לעולם אלא אם יהיו לצדדים "ילדים" דהיינו לפחות שני ילדים ולא רק "ילד" אחד.

נציין עוד לתשובת הרשב"א חלק ב סי' רסט שהביא הב"י חו"מ סי' מב והובאה להלכה ברמ"א שם סעיף י שכתב:

"כלל גדול אמרו (ב"ק מו.) המוציא מחבירו עליו הראיה ולפיכך כל מוציא שטר ידו על התחונה. ופעמים שיד בעל השטר על העליונה בזמן שהלשון שאמר כולל לפי דעת השומעים ולפיכך מי שכתב סתם על דעת משמעות השומעים הוא בוטח שאילולי כן הוה ליה לפרושי כיון שהוא יודע שסתמן של דברים משמע בהפך כוונתו."

ובתשובת עבודת הגרשוני סי' ג הביא את תשובת הרשב"א, וכתב:

"היינו דוקא בכה"ג שהבי' הרשב"א ראי' מהם כגון ההיא דבר סיסין דכ"ע קרו להווא שדה דבר סיסין אם הי' בדעתו שלא למכור לו אותו השדה ה"ל לפרש, וכן בההיא אתרא דלא מסגי פריטי דכספא כלל אם היה דעתו אפריטי דכספא ה"ל לפרש, אבל אם אין הדבר מוכרע כל כך, ודאי יש לשמוע לנתבע לפרש דבריו אף על פי שהשומעים לא הבינו כמו שפי' הוא. ונראה לע"ד

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

להביא עוד ראי' נכונה מהא דאיתא בפרק המניח פתח בכד וסיים בחביות כו' אר"פ היינו כד היינו חביות למאי נ"מ למקח וממכר כו' (ופי' רש"י שביד המוכר לתת לו איזה שירצה ואפי' התנה עמו חביות שהיא גדולה נותן כד שהיא קטנה) ה"ד אלימא באתרא דלא קרי לכדא חביתא ולחביתא כדא הא לא קרי להו לא צריכא דרובא קרו לכדא כדא ולחביתא חביתא ומיעוטא קרו לחביתא כדא ולכדא חביתא מ"ד זיל בתר רובא קמ"ל דאין הולכין בממון אחר הרוב. הרי מפורש באתרא דלא קרי כלל לחביתא כדא אף על פי שהמוכר מוחזק אינו יכול ליתן לו כד ולומר שלכך כוונתו כמו שקורין באתרא אחרת, כיון שבאתרא הדא לא קרי לי' הכי. אבל לענ"ד משם ראי' דלא אמרי' הכי אלא דוקא היכא שרוצה לפרש היפך כל דעת הבנת השומעים, אבל אם אינו מוכרח כל כך שכל השומעים יבינו הפך כוונתו בזה לא אמרינן ה"ל לפרש דהא כשרובא קורין לחביתא חביתא ולכדא כדא ומיעוטא קורין לכדא חביתא מסתמא הבנת השומעים יותר נוטה שמכר לו חביות שמשמעו גדולה (כמו שמשמע מדברי רש"י ודו"ק) ממה שנאמר שיבינו השומעים כדא, אפ"ה אמרינן המוציא מחבירו עליו הראי'".

סיכומו של דבר בנידון זה, אם לפי דעת השומעים את ניסוח ההסכם הכוונה היא שהבעל התחייב רק אם יהיו ילדים דווקא, או שהכוונה הייתה שדי בילד אחד, דעה זו מחייבת את הצדדים. אולם אם יש שיפרשו שהכוונה ילד אחד ויש שיפרשו שני ילדים, אין הולכים בממון אחר הרוב.

לאור האמור, בנידון זה אין לחייב את הנתבע במימוש סעיף 13 מאחר וקשה מאד להניח שדעת השומעים כולם תהיה, למרות שנכתב בהסכם "ילדים", גם ילד אחד כלול בהתחייבות שבסעיף זה, ולכן מאחר וסביר שיש שיפרשו כך ויש שיפרשו אחרת אין להוציא ממון מהנתבע, אלא יד בעל השטר על התחתונה.

לאור האמור ביה"ד מחליט:

- א. על פי סעיף 12א להסכם, הנתבע חייב לשלם לתובעת סך 180,000 שקל.
 - ב. באם הנתבע יבקש לברר את טענתו שהתובעת לקחה מרכושו תכשיטים שלו, ויש לקזז את חובה מהתשלום הנ"ל, עליו להגיש בקשה מפורטת ומנומקת תוך 20 יום.
 - ג. אין לחייב את הנתבע בגין סעיף 13 להסכם.
- ניתן ביום ט"ז בסיון התשע"ח (30/05/2018).

הרב דוד מלכא

הרב שלמה תם

הרב אוריאל לביא – אב"ד